

โครงการอาสาสมัครเพื่อสังคมสู่ชุมชนบ้านเกิด 2557-2562

โครงการความร่วมมือ

- วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- สถาบันการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สรพ.)
- มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม (มอส.)

สนับสนุนหลักโดย กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.)

ที่มาและเป้าหมายของโครงการฯ

ทำไมถึงทำ

1. ส่วนใหญ่ “เรียนจบ ไม่กลับไปพัฒนาชุมชนบ้านเกิด”
2. สังคมโลก และชนบทไทย ขาดแคลนเกษตรกรรุ่นใหม่
3. บทบาทมหาวิทยาลัย ไม่ควรเป็นเพียงแค่ผู้สอนหนังสือ/ให้ปริญญา แต่ต้องเป็น “สำนักคิดที่ทำงานกับเครือข่ายศิษย์” เพื่อร่วมกันเปลี่ยนแปลงสังคมไปตลอดชีวิต
4. บทเรียนการบ่มเพาะคนรุ่นใหม่ ผ่านการเป็นอาสาสมัครเต็มเวลา1ปี ของ มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม(มอส.)

เป้าหมาย

- ผู้ประกอบการทางสังคมด้านเกษตรอินทรีย์และผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน
- เครือข่ายเกษตรกรรุ่นใหม่
- กลไก ของมหาวิทยาลัย ที่จะร่วมมือ กับภาคีต่างๆ สนับสนุนการเสริมสร้างจิตอาสา คนรุ่นใหม่อย่างยั่งยืน

แนวการดำเนินงาน

- สรรหา คัดเลือก ผู้ที่มุ่งมั่นกลับไปยังชุมชนบ้านเกิด
มีวาระ 1 ปี พื้นที่ จ.เชียงใหม่ ลำพูน พะเยา
เชียงราย ลำปาง น่าน

สนับสนุน

- ค่ายังชีพรายเดือน (6 เดือน - 1 ปี)
- กระบวนการเรียนรู้ สรุบบทเรียน 1 ปี
- การรวมกลุ่มคนรุ่นใหม่ในชุมชน
- ทุนในการพัฒนาและปฏิบัติการโครงการ

ผลการดำเนินงาน

- 5 ปี (ปี **57-62**)ดำเนินการ **3** รุ่น รวม **45** คน
- รุ่น **1** และ **2** (**30** คน) ยังอยู่ในชุมชน **70 %** ปักหมุดทำเกษตรอินทรีย์ **9** คน ผลิตปลอดภัย **5** คน อาชีพอื่นแต่อยู่ในชุมชน **8** คน ไม่อยู่ในชุมชน **8** คน
- ได้รับเลือกเป็นพ่อหลวง(ผู้ใหญ่บ้าน) **2** คน ผู้ช่วย **1** คน
- เกิดโครงการด้านเกษตรอินทรีย์ **7** โครงการ
- ปี **61** งานวิจัยตอบโจทย์ เรื่องกลไกของมหาวิทยาลัยที่ขับเคลื่อนการสร้างคนรุ่นใหม่อย่างยั่งยืน
โดย อ.ชมชวน บุญระหงษ์

ปัจจัยของผลสำเร็จ

- เป้าหมาย **vision** จุดยืนที่ชัดเจนร่วมกันของ **3** หน่วยงาน และการใช้ศักยภาพบูรณาการการทำงานร่วมกัน
- ความต่อเนื่องและความยืดหยุ่น เรียนรู้ ทดลอง สรุปผล ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ตลอด **5** ปี
- กระบวนการเรียนรู้ ที่สร้างความเชื่อมั่น แรงบันดาลใจ การมองเห็นคุณค่าของตนเอง คุณค่าของการเป็นอาสาสมัคร พลังกลุ่ม และวิถีเกษตรอินทรีย์
- การคัดเลือกบุคคลที่มีความมุ่งมั่น เป็นปัจจัยสำคัญในความสำเร็จของการสร้างงาน สร้างชุมชน
- การติดตามให้คำปรึกษา และ กำลังใจ ในพื้นที่ของอาสาสมัคร

เรื่องที่ยังไม่บรรลุผล

- การสร้างฐานยังชีพในเรื่องรายได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ ยังไม่ถึงเป้าที่ต้องการ แต่อาสาสมัครก็ค้นพบความสุข โดยที่ไม่ต้องรายได้ที่สูง
- เครือข่ายที่จะหนุนกันในเรื่องการผลิต การแลกเปลี่ยนสินค้า การตลาด ยังไม่เข้มแข็ง
- บทบาท กลไกของมหาวิทยาลัยที่จะสนับสนุนงานบัณฑิตอาสา หรือ การสร้างคนรุ่นใหม่กลับไปพัฒนาชุมชนบ้านเกิด อย่างยั่งยืน พบอุปสรรค และข้อจำกัด

ข้อค้นพบจากงานวิจัย โดย อ.ชมชวนและคณะ

ผล

- เกิดกลุ่มคนรุ่นใหม่เกษตรอินทรีย์ผู้มากกว่า 50 คนใน 7 พื้นที่ ในเชียงใหม่ ลำพูน
- มีรูปธรรมเกษตรอินทรีย์ครบวงจร
- เกิดผู้นำชุมชน

บทเรียนที่สำคัญ

1. การคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการ (ควรมีประสบการณ์อย่างน้อย 3 ปี)
2. เนื้อหาการเรียนรู้ : เรื่องที่ **ต้องรู้ ควรรู้ และอยากรู้** และ **ส่งไปประจำกับผู้ประกอบการตัวอาสาสมัครสนใจ**
3. ควรมีระยะเวลาหนุนเสริมที่มากกว่า 1 ปี
4. ก่อนครบวาระโครงการ ต้องสนับสนุนให้มีโครงการ

ทิศทาง

1. ทำโครงการต่อ
2. จัดตั้งสถาบันพัฒนาสังคมเชิงนิเวศ

ผล : ที่เกิดขึ้นต่อตัวอาสาสมัครคนรุ่นใหม่

- มีความรู้ และทักษะการผลิต และตลาดเกษตรอินทรีย์
- ได้เพื่อน เกิดการเรียนรู้ และเชื่อมการทำงานร่วมกัน
- มีความสุข มีความภาคภูมิใจ เห็นคุณค่าที่ได้กลับมาพัฒนาชุมชนตนเอง
- มีภาวะผู้นำครอบครัวและชุมชนยอมรับ
- เป็นตัวอย่างด้านสร้างรายได้ จากการทำเกษตรอินทรีย์ สามารถ สร้างรายได้ (หลัก/เสริม) ให้กับครอบครัว
- สร้างความสุข และ ความภาคภูมิใจให้กับคนรุ่นใหม่เอง ที่สามารถพัฒนาการผลิตในระดับครอบครัว รวมทั้งทำให้เกิด ความมั่นใจ ในการพัฒนากิจกรรม ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เช่น การพัฒนา ช่องทางการนำ ผลผลิตไปจำหน่าย การพัฒนาทักษะ กระบวนการคิดและการวางแผน การผลิตสินค้า และการตลาด
- รวมถึงการพัฒนา ต่อยอดด้านอื่นๆ เช่น การเป็นแหล่งเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ การท่องเที่ยวเชิงชุมชน การเปิดเป็นร้าน จำหน่ายสินค้า อินทรีย์ เป็นต้น
- ดังคำอธิบาย ที่ว่า “แม้ไม่มีเงินเยอะ แต่ก็มีความสุข เพราะได้อยู่บ้าน ที่มีวิถีวัฒนธรรมประเพณีที่เป็นอัตลักษณ์ ชัดเจน”

ผล : ต่อบรรยากาศของอาสาสมัคร

สามารถสร้างความมั่นคงในเรื่องอาหาร ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ครอบครัวคนรุ่นใหม่ให้การยอมรับในสิ่งที่ทำ ทั้งด้านการเกษตรและ การทำงานกับชุมชน พ่อแม่หลายคนก็พร้อมให้การสนับสนุน บางคนถึงกับไม่อยากให้คนรุ่นใหม่ออกไปข้างนอกอีกต่อไป ดังคำกล่าวที่ว่า “สักวันหนึ่งหากลูกหลานออกไปทำงานข้างนอกกันหมดแล้ว ใครจะมาทำนาให้พ่อแม่ คนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านได้กินข้าว” ซึ่งจะต่างจากความคิดของพ่อแม่จำนวนมากที่ยังอยากให้ลูกหลานได้ออกไปทำงานเป็นใหญ่เป็นโตนอกชุมชน

ผล : เป็นผู้นำของชุมชน คนรุ่นใหม่บางรายก็สามารถเข้าไปมีบทบาท
ทางการเมืองในท้องถิ่น ร่วมผลักดันนโยบาย โครงการหรือกิจกรรมสู่
หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อการ ต่อยอด และ การสนับสนุน เกิดแนวคิด การ
ขยายผลไปยังหมู่บ้านอื่นๆ ในพื้นที่ ขยายกลุ่มผู้ที่สนใจ ขยายเครือข่าย
การทำเกษตรอินทรีย์ ใน ระดับที่กว้างขึ้นได้

ผล : อย่างไรก็ตาม คุณค่าที่เกิดขึ้นเหล่านี้ มีระดับที่แตกต่างกันไป บางราย อาจเกิดคุณค่า เพียงบางระดับ บางรายอาจสร้างคุณค่าได้หลายระดับ และ จำนวนหนึ่งก็สามารถไปจนถึงระดับการเข้าไปมีบทบาททางการเมือง ท้องถิ่น แต่จำนวนไม่น้อยก็ไม่อาจดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย จนสุดท้ายก็ เลือกที่จะถอนตัวออกจากชุมชนไป

กระบวนการพัฒนา
ค. อาสาสมัครฯ

การ “ก้าวกระโดด” ตามศักยภาพ
และปัจจัยเกื้อหนุนอื่นๆ

สร้างชุมชน
(เกษตรกรรมยั่งยืน)

ผู้ประกอบการ
(ทางสังคม)

รวมกลุ่ม

อยู่ได้

กลับมา

หากไม่อาจ “อยู่ได้”
ก็จะถอยจากชุมชน
หรือ ย้อนกลับไปมา
ทำงานแบบเดิม

เงื่อนไข
ความสำเร็จ

- เป้าหมายชัดเจน
- มีเพื่อนร่วมทำ

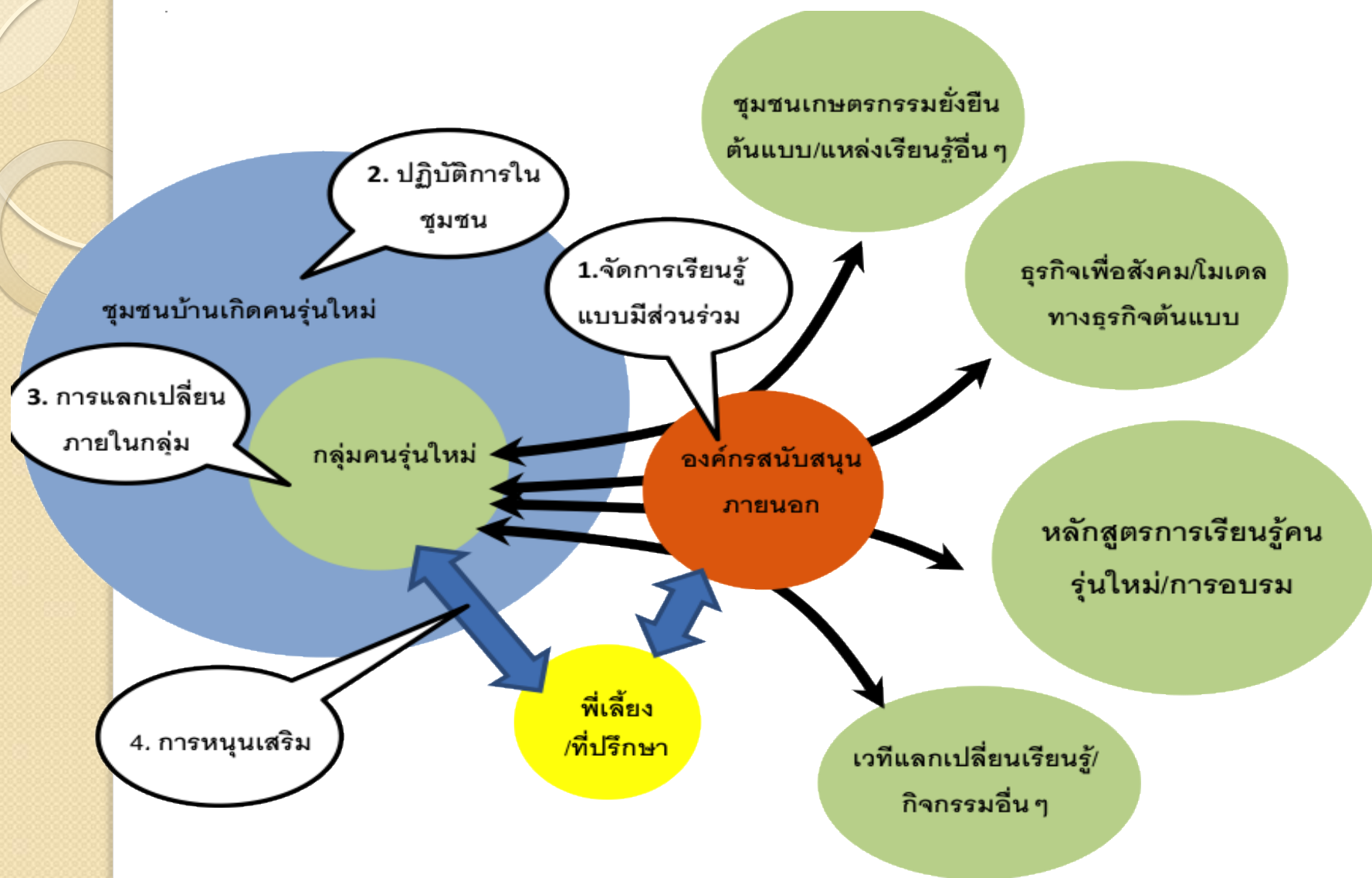
- หนุนเสริมโครงการ
- ทำงานเป็นทีม

- มีความถนัด/ศักยภาพ
- มีการหนุนเสริม

- มีรายได้เลี้ยงชีพ (โครงการสนับสนุน)
- มีความเชื่อมั่น/กำลังใจ
- มีการพัฒนาการผลิต/แปรรูป/ตลาด
- มีปัจจัยเอื้อ/มีต้นทุนทางเศรษฐกิจสังคม

- มีความรู้/ทักษะที่จำเป็น
- มีแบบอย่าง/โมเดลทางธุรกิจที่สอดคล้อง
- มีปัจจัยเอื้อในเรื่องช่องทางการตลาด

การจัดกระบวนการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ตลอดกระบวนการ

แผนภาพแสดงกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาคนรุ่นใหม่

แนวโน้มต่อไป

- สถาบันการศึกษา โดยร่วมมือกับเอ็นจีโอ ในพื้นที่ หรือ หน่วยงานในท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญมากที่จะสนับสนุนคนรุ่นใหม่ ให้กลับไปเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชนชนบท - ขยายโมเดลภาคอื่นๆ
- “กองทุน” สนับสนุนการสร้างเกษตรกรรุ่นใหม่
- การพัฒนาสถาบันพัฒนาสังคมเชิงนิเวศ

